ליבון הלכה

פניני הלכה שנתלבנו בקו הוראה דבית יחיאל

טעלפון: 1-630-996-2499 | דוא"ל: gilyoinlibunhalacha@gmail.com | גליון ט' - וישלח תשפ"ז לפ"ק

שאלה

מא) נשאלתי מבני משפחה שזכו להשיא את בתם בשעה טובה ומוצלחת, וכדרכם של בני ישראל בשעה שהשמחה במעונם של קרוביהם הם שולחים מיני מאפה לכבוד השמחה, ואירע בשמחה הנ"ל נשלח להם קופסא עם כמה ראגעלאך שהיה אפוי עם גבינה, והשולח נתן בתוך הקופסה פתק לסימן שזה חלבי, אבל המחותנים לא שמו לב זה ובטעות נתנוהו על השולחן של מיני האפייה שרגילים להעמיד בשמחות בליל שבת להבאים אחרי הסעודה לברך מזל טוב.

ועכשיו ברצונם לדעת אם צריכים הבעלי שמחה איזה תיקון תשובה על המכשול שיצא מתחת ידם להעמיד על השולחן מאכלים חלביים כשכולם אכלו עכשיו בשר.

תשובה:

והשבנו דבודאי שיש להם ללמוד מזה להיות יותר זהיר בזה.

אבל מכל מקום למעשה בזה שהם העמידו הראגעלאך על השולחן לא נעשה על ידיהם איסור, דסוף סוף היה שם סימן.

ויותר מזה אין הדרך כלל לאכול ראגעלאך ביחד עם בשר, רק אוכלים אותו לקינוח, ואז האיסור רק משום המתנת שש שעות, ועל אף דחלילה להקל בזה, מ"מ אין זה עיקר האיסור של עיסה שנילושה בחלב.

נימוק הדין:

הנה מבואר בשו"ע סי' צ"ז ס"א אין לשין עיסה בחלב שמא יאכלנו עם בשר, ואם לש כל הפת אסור אפי' לאכלה לבדה.

וממשיך שיש שני אופנים להיתר אם היה דבר מועט כדי לאכלו בבת אחת.

או ששינה צורת הפת שתהא ניכרת שלא יאכלנו בבשר.

ועכשיו לענין ההיתר של לעשות דבר מועט נקט החוו"ד (חידושים סק"ה, ביאורים סק"ג, והובא בפ"ת סק"ג) דלא מהני שיאפה הרבה ויחלקום להרבה בנ"א, דיגיע לכל אחד דבר מועט דכבר נעשה נבילה.

וכ"כ לענין השינוי דל"מ לעשות איזה סימן לאחר אפייה מטעם זה.

ובמהרי"ט (ח"ב יו"ד סי' יח) נקט דלמכור לאחרים או לאורחים ל"מ כלל שינוי דאפשר שלא יכירו השינוי, דאין לסמוך שיודיעם, דאולי ישכח.

ובגליון מהרש"א כאן כתב דהא דכתב השו"ע או ששינה צורת הפת הכוונה שכל צורתן משונה אבל לעשות סימן אחר אפייה שיכתוב אותיות חלב, אפי' על הפת לא מהני דאולי לא ישגיח על הסימן.

וכתב דלא כמש"כ האש דת (סוסי"ב) להתיר מטעם זה, ומסיק דגם הוא לא התיר מטעם זה לחוד רק בצירוף עוד סברות שהיו שם עיי"ש.

אמנם מאידך הכו"פ כאן מתיר בשם זקינו לחלק להרבה בנ"א דעי"ז יהא מעט.

ומכל האמור אין ההיתר בשופי כל כך בנדון דידן, דיש לנו הפלתי בשם זקנו אבל מאידך החולקים עליו.

אבל עיקר ההיתר שיש לנו הוא כמו שמסיק הפתחי תשובה שם

ממהרי״ט דכל האיסור דוקא אם הדרך לאכול פת כזו עם בשר, אבל מיני מתיקה שאין הדרך לאכול עם בשר לא גזרו, דחז״ל גזרו רק כשאוכלם ביחד אבל לא באופן שיאכלם אח״כ דאז איסורו קיל יותר.

ולפי״ז פשוט בנדו״ד דמכיון דראגעלאך אין הדרך לאכלן עם בשר, לא נעשה האיסור של לש בגבינה.

אבל האמת צריכה להאמר דצריך מאוד ליזהר בזה שלא יצא מכשולות, ויהי רצון שלא יצא מכשול מתחת ידינו.

שאלה

מב) נשאלתי מאברך כמדרשו עבור אשתו אשת חבר שחבירתה ל״ע יושבת שבעה עבור אחיה ה״י, וברצונה ללכת לניחום אבלים, אבל ברצונה להראות אכפתיות ורגשי לבבה עבור אבידת האבילה ברצונה להביא אתה איזה בקבוק שתייה מתוקה, שבזה תרגיש האבילה השתתפותה בצערה, ובעלה בא כשאלת חכם האם מותרת בכך.

תשובה

באמת היה מקום לחשוב הרי כל אכילת האבלים הם משל אחרים, וכמו בסעודת הבראה, ובשאר ימי האבילות.

אבל אינו דומה דמכיון דהוי כדרישת שלום אסור הדבר, דאין שואלים בשלום האבלים.

ועוד יש בזה משום שמחה, ע״ע בנימוק הדין.

נימוק הדין:

מבואר בשו״ע יו״ד סי׳ שע״ח ס״א אבל אסור לאכול משלו בסעודה הראשונה אבל בשניה מותר, אפי׳ ביום ראשון.

ולמעשה כתב הבאה״ט סק״ו דנוהגין שמברין כל ז׳ אי משום שאין האבל מכין לעצמו דבר משלו מכח טירדתו, אי משום שלא לבייש מי שאין לו לז׳ ימי האבילות שבטל ממלאכתו, וכ״כ הרבינו ירוחם.

אמנם האמת יורה דרכו דאין זה כמו שאר אוכלים שאוכלים בלא״ה מאחרים, רק זה כמתנה, ומבואר בהלכות ת״ב במ״ב סי׳ תקנ״ד סקמ״א דבט״ב לא יתן מתנה דהוי כשאילת שלום.

ומבואר להדיא ביו״ד סי׳ שפ״ה ס״ג: הגה: ואסור לשלוח מנות לאבל על אביו ועל אמו כל י״ב חודש וכו׳.

ובהלכות פורים סי׳ תרצ״ו ס״ו יש מי שאומר שהאבל חייב לשלוח מנות, ובמ״ב סקי״ז משום דאבל חייב בכל מצוות האמורות בתורה, ובסקי״ח כתב מהמ״א דדבר של שמחה לא ישלח.

ובספר חסידים דבשנת אבלותו ישלח רק דברים פשוטים כמו בשר, אבל לא ישלח תפנוקים העשויים לשמחה.

וברמ״א כתב דאין שולחין לאבל, ובמ״ב סקי״ט דאפי׳ דבר שאינו של שמחה לא ישלחו לו.

ויהי רצון שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולנו, ורק בשורות טובות.

שאלה

מג) נשלתי מילד יניק וחכים שבטעות היה בכיסו תפוח עץ בעת שיצא לצרכיו וברצונו לדעת האם מותר באכילה או לא.

תשובה:

השבתי דמכיון דיכולים לקלפו אין לאסרו באכילה.

נימוק הדין:

באמת כל הענין שנמנעים מלאכול דברים שהכניסו לבית הכסא, לא מוזכר בהלכה, ומקורו הוא מהרה״ק ר׳ שלום מבעלזא, והובא בטעמי המנהגים דף יא בשמו.

ומקובל גם דכיס בתוך כיס לא החמירו, כמו בדברים של קדושה דאסור להכניסם לבית הכסא ומתירים בכיס בתוך כיס, ע״ד המבואר בסי׳ ר״מ ס״ו.

אבל בנדון דידן אין בהכרח שהקליפה מקרי כיס כלל דהוי שומר לפרי דהוי כחלק מהפרי (כמבואר בברכות לו: לענין ערלה ולצירוף טומאת אוכלין ע״י״ש), ועוד יש שאוכלים אותו כן, וכן לענין ברכה מברכין בופה״ע כיון שנאכל כך בלי תיקון לדעת כמה פוסקים (עי׳ בסי׳ ר״ב במ״ב סקל״ט).

ומ״מ ראיתי לענין מי שנגע באוכל קודם נטילת ידים שג״כ נוהגים שלא לאכלו, וי״א דמהני שירחוץ אותו ג״פ בסירוגין (במ״ב סי׳ ד׳ סקי״ד), ובשו״ת לב חיים ח״א סי׳ ס״ז כתב דפירות שיכולים לקלפם די בזה.

עכ״פ לפי זה בענינינו ממנ״פ אין כאן בית מיחוש די״ל דהקליפה חשוב ככיס נוסף אם מונח בכיס אחר מלבדו, ע״ד שמצינו לענין תפילין למשל שאם מונחים בכיסם בטל אצלם ואין להכניסו למקום שאסור להכניסם או להניחם ע״ג קרקע, אבל כשהם בכיס אחר שאינה מיוחד בשבילם שרי דהוי ככיס בתוך כיס כמבואר בסי׳ ר״מ ס״ו, כמו כן י״ל בקליפה של פרי.

ועוי״ל דעפ״י הלב חיים לא נאסר כלל.

ועוד נראה לחדש כמו שכתבו הפוסקים לענין אוכל שהונח תחת מטה, נקטו הפוסקים (שו״ת שלמת חיים או״ח סוסי׳ כ״ג) דאם הוא אינו בעל האוכל אינו יכול לאסרו דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וא״כ אולי י״ל כן גם בילד, דאין יכול לאסור מאכלים של אביו.

ואם יתעקש המתעקש לומר לומר דבן הסמוך על שולחן אביו אינו כן, רק כאילו הוא גם בעלים של האוכל, עכ״פ באורח בודאי ששייך לומר סברא כזו, ודי בזה.

שאלה

מד) נכנס שאלה משואל אחד שמתוך ריסי עיניו נראה שתלמיד חכם ובקי בהלכה הוא, שיצא לצרכיו באמצע ברכות יוצר ובטעות התחיל לומר אשר יצר ושאל אם מכיון שהתחיל הוי ליה לגמור, או להפסיק באמצע הברכה, והאם תלוי היכן הוא עומד.

תשובה:

למעשה אין להפסיק בשביל ברכת אשר יצר אפילו בבין הפרקים בכל אופן.

אמנם אם כבר התחיל לברך אפי׳ באמצע הפרק יגמור כל הברכה.

ואם עמד באמצע הפרק והתחיל לומר ברוך אתה ולא אמר ה׳ עדיין, אז לא ימשיך הברכה, אבל אם כבר אמר ה׳ יגמור כל הברכה.

אבל בבין הפרקים יגמור אפי׳ לא אמר ה׳ עדיין.

ובהפסיק באמצע הפרק כשרוצה להמשיך בתפילתו יתחיל מהתיבות שיהא מילותיו מובנים.

ואם היה באמצע קריאת שמע יתחיל מתחילת הפסוק.

נימוק הדין:

הנה מבואר בשו״ע סי׳ ס״ו ס״א דבין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע שואל מפני היראה דהיינו אפי׳ אנשים שדין התורה ציוה ליראות מהם, דהיינו אביו או רבו מובהק וכדו׳, וכן מלך ישראל שיש מצוה שתהא אימתו עליך, וכ״ש מלך עכו״ם, או אנס, ומשיב שלום מפני הכבוד, ואפי׳ באמצע פסוק חוץ מפסוק ראשון שבקרי״ש וברוך שם שאסור להפסיק בהם אם אין חשש שיהרגנו.

ובזמנינו כתב המ״ב סק״ב דמכיון שאין הדרך שאנשים מקפידים אם אין משיבים להם באמצע התפילה, חלילה להפסיק כלל.

אמנם הנשאר לנו מהלכה זו היא לענין עניית דברים שבקדושה או שאר אונסים הנוגעים בזמנינו.

ועכשיו נבוא לבאר בנדון שאלתינו, הנה מבואר בשו״ע ס״ג לקדיש ולקדושה ולברכו מפסיק אפי׳ באמצע הפסוק, והיינו אמן יהא שמיה רבא, ואמן דאמירן בעלמא.

ולקדושה קדוש ברוך, וי״א גם ימלוך.

וכן לברכו, והיינו גם ברכו של העולה לתורה, ובמ״ב סקי״ח נקט שיש להקל בבין הפרקים שיענה אמן גם על סוף הברכת התורה.

וכן למודים אנחנו לך ולאמן דהקל הקדוש וש״ת.

ויש לציין דאם אחז בסוף ברכה שאמר ברוך אתה ה׳ לא יפסיק לכלום, משום דאז לא יתחבר סוף הברכה לה׳ ומלכות שאמר מתחילה, ובדיעבד מסתפק החיי״א בכלל ה׳ אם יחזור לראש.

והטעם שמפסיקין לכל הנ״ל מבואר במ״ב סקי״ט דאם פוסק לשאול מפני כבוד בשר ודם, ק״ו מפני כבודו של הקב״ה.

ולפי זה לומד המ״א דה״ה דיפסיק אם שמע קול רעם שיברך עליו דהוי מצוה עוברת.

אבל כתב המ״ב שם דיש חולקים דמכיון שעוסק בשבחו של מקום למה נאמר שיצטרך לפסוק מפני שבח אחר.

ובחיי אדם מכריע שיברך רק בבין הפרקים, וכ״ה כאן בהגהות רע״א, ולמעשה נקטינן בבחינת שב ואל תעשה לחוש להפוסקים דס״ל שלא יפסיק.

אמנם בודאי באופן שכבר התחיל לברך ימשיך בברכתו ולא יאמר תחתיו למדני חוקיך, שהרי לדעת המ״א ועוד כמה פוסקים מפסיק לכתחילה אפי׳ באמצע הפרק, וכ״ש בבין הפרקים שאז יש חבל הפוסקים דס״ל שיפסיק.

ועכשיו לנדון 'אשר יצר' במ"ב סקכ"ג מביא מהדרך החיים דלא יברך עד אחר התפילה.

אמנם מי שמשער בנפשו שאם ימתין עד אז יצטרך עוד לנקביו, או שישכח מלברך, שוב נכנס במחלוקת הנ"ל אם מפסיקין לדבר מצוה עוברת.

ואיה"נ אם בטעות התחיל באי"י אפי' באמצע הפרק שיגמור כל הברכה, וכשחוזר יתחיל למקום דסליק, ואם היה באמצע פסוק יתחיל לריש הפסוק לכתחילה, וי"א דגם אם היה בסוף ענין די שיחזור לשם, וכן בענין שאר התפילה שיחזור למקום דסליק ענינא.

ויש לציין עוד נקודה דאם מתפלל אחר שעבר זמן קריש"ש אז מצדד המ"ב (סקי"ב) לומר דיש לו דין כבין הפרקים.

אבל לענין הברכות קריש"ש אין הדין כן ודינם כאמצע הפרק.

ויש לציין עוד דאם שח במזיד מצדד המ"א לומר שצריך לחזור לראש אפי' לא שהה כדי לגמור את כולה, אבל למעשה נקט דמכיון דהעולם אין נזהרין בזה הוי כשח בשוגג.

ודייק הביה"ל בסי' ס"ה ס"א ד"ה בין בדיבור דבמקומות שיודעים ההלכה או שהוא יודע ההלכה צריך לחזור לראש.

ועוד דן שם הביה"ל בד"ה חוזר לראש שיש עדיין ספק אם רק לאותו ברכה או מתחילת יוצר אור, דתלוי אם הברכות מעכבות לקריש"ש, וכן אם מעכבות זא"ז.

ולמעשה מכריע שאין להתחיל לראש דמן התורה יצא, אבל לענין קריש"ש לחוד מכריע שיחזור ויקרא.

שאלה

מה) נשאלתי ממגיד שיעור תלמיד חכם חשוב שכשמכין את שיעוריו הוא כותב בקוצר אמרים שרוצה לעיין עליהם בהספרים הכותבים מהענינים שברצונו לדבר עליהם בשיעורו, ועלה בדעתו לחשוב מה יהא הדין עם דף זה בשבת קודש.

תשובה

השבתי דמכיון דבלאו דוקא כוונתו לרשום על הדף הזה, ואפילו אם בימות החול היה רושם דברים עליהם, מ"מ אם נטלו רק כדי לעיין בהענינים הנכתבים שם, מותר לו לעיין בהם.

אך יזהר שלא ישתמש עמהם כדרכו בחול, כגון בהשולחן שיש לו הכלי כתיבה שלו, שלא ישכח ח"ו ולכתוב בהם.

נימוק הדין

באמת היה מקום לומר דיהא דומה לשטרי הדיוטות דאסרו לקרות בהם, וכמבואר בסי' ש"ז סי"ב, זימן אורחים והכין להם מיני מגדים וכתב וכו', אסור לקרותו בשבת, ובמ"ב סקמ"ז דבגמ' מבואר ב' טעמים, א' שלא ימחוק, ב' שלא יבוא לקרות בשטרי הדיוטות.

אבל המ"ב שם שטרי הדיוטות כתב דלצורך מצוה יש להקל אם לא שייך הטעם דשמא ימחוק.

ולענין שמא ימחוק אי"צ לגזור הכא כמש"כ השע"ת סק"א שכתב הברכי יוסף בשם הרדב"ז שאסור לקרות בספר בשבת אם עושה כדי להכיר המקומות שצריך הגה, אבל מכוין סתם לקרות שרי ומ"מ מותר לו לחשוב דאם ימצא טעות יתקננו למחר.

וברדב"ז בפנים הספר מבאר דלא גזרו שיבוא לכתוב, דאינו דומה להטיית הנר דהוא קל לעשותו, משא"כ כאן צריך לילך להביא הקולמוס.

וכדבריו נקטו כמה מגדולי הפוסקים, בשו"ת התעוררות תשובה ח"ב סי' קנ"ד, ישמח לב חאו"ח סי' י"ז, אז נדברו ח"י סי' כ"ה ועוד.

וגם מותר לו להניח סימן כגון קמט או חתיכת נייר אם מוצא ענין שרוצה לתקן למחר.

ואין בזה משום הכנה משבת לחול, שהרי עכשיו גם כן לומד, רק משום זילותא דשבתא לא יאמר שעושה לצורך מחר, וכן מבואר באז נדברו שם, ובקנין תורה ח"ב סי' קט"ו.

הגליון נתנדב על ידי ידידינו הנעלה והנכבד העומד בכל עת ובכל שעה לצד המערכת בעצה ובמעש הגה"ח הרוצה בעילום שמו הי"ו לרגל נישואי נכדתו היקרה, זכות הפצת התורה וכו' יעמוד לו ולכל הנלוים עליו לעד ולנצח נצחים ברוחני ובגשמי. בשם המערכת ובשם כל הקוראים.

מי שברצונו לקחת חלק בהדפסת ובהפצת הגליון לרגל יארצייט או לרגל שמחה יפנה למערכת
הרוצה לקבל הגליון מדי שבוע באימעיל, נא לשלוח אימעיל אל: gilyoinlibunhalacha@gmail.com

845-210-6668 רונטרס